

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

NASRIY ASARLARNI TAHLIL QILISH.

Fayzullayeva Sevara Sayfullayevna

Boshlang'ich ta'lim nazariyasi kafedrası assistent o'qituvchisi

Usmonova Shahina Xudoynazar qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada nasriy asarlarni tahlil qilishning asosiy jihatlari va usullari ko'rib chiqiladi. Asarlarning mavzusi, g'oyasi, qahramonlari, kompozitsiyasi, tili va uslubi, shuningdek, kontekst va o'quvchining qabul qilishi kabi jihatlar tahlil qilinadi. Bu jarayon, o'quvchilarga adabiyotga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Nasriy asarlarni tahlil qilish, shuningdek, muallifning ijodiy uslubini va adabiy an'analarni o'rganishga imkon yaratadi.

Kalit so'zlar: nasriy asarlar, adabiy meros, adabiyot, ijodiy uslub, qobiliyat, mavzu, til.

Nasriy asar — bu adabiyotning proza janriga mansub bo'lgan asar bo'lib, unda voqealar, qahramonlar va ularning o'zaro munosabatlari tasvirlanadi. Nasriy asarlar ko'pincha roman, hikoya, esse, novellalar va boshqa proza shakllarida yaratiladi. Ular inson hayotining turli jihatlarini, ijtimoiy muammolarni, shaxsiy tajribalarni va hissiyotlarni o'z ichiga oladi. Nasriy asarlar adabiyotning eng keng tarqalgan va ko'p qirrali janrlaridan biridir. Ular inson hayotining turli jihatlarini, his-tuyg'ularini, ijtimoiy muammolarini va shaxsiy tajribalarni o'z ichiga oladi. Nasriy asarlar, asosan, roman, hikoya, esse va boshqa proza janrlarida yaratiladi va o'quvchilarga muallifning fikrlarini, g'oyalarini va hissiyotlarini yetkazish uchun qulay vosita hisoblanadi.

Nasriy asarlarni tahlil qilish, o'quvchilarga asarning chuqur mazmunini, muallifning niyatlarini va asar yaratish jarayonidagi kontekstni tushunishga yordam beradi. Tahlil jarayoni, asar ichidagi qahramonlar, ularning o'zaro munosabatlari, voqealar rivoji, til va uslub kabi jihatlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Bu jarayon, shuningdek, o'quvchining asar bilan bog'liq hissiyotlari va fikrlarini ham inobatga oladi. Nasriy asarlarning tahlili, o'quvchilarga nafaqat adabiy asarlarni chuqurroq tushunishga, balki ularning hayotiy tajribalarini kengaytirishga ham yordam beradi.[1]

Har bir asar, o'ziga xos kontekstda yaratilgan bo'lib, o'z davrining ijtimoiy, madaniy va tarixiy sharoitlarini aks ettiradi. Shuning uchun, nasriy asarlarni tahlil qilishda ularning yaratilish sharoitlarini, muallifning shaxsiy hayotini va dunyoqarashini ham hisobga olish zarur.[5]

Nasriy asarlarni tahlil qilishda birinchi navbatda, asarning mavzusi va g'oyasini aniqlash muhimdir. Mavzu — asarning asosiy masalasi yoki muammosi, g'oya esa muallifning o'quvchiga yetkazmoqchi bo'lgan fikridir. Mavzu va g'oyani aniqlash, asarning mazmunini tushunishga yordam beradi. Nasriy asarlarning qahramonlari asarning rivojlanishida muhim

rol o'ynaydi. Qahramonlarning xarakteri, ularning o'zaro munosabatlari va ichki kurashlari asarning mazmunini yanada boyitadi.

Tahlil qilish jarayonida qahramonlarning o'zgarishi, ularning motivlari va muammolari o'rganilishi kerak. Nasriy asarning kompozitsiyasi — uning tuzilishi va tartibi. Asarning qanday boshlanishi, rivojlanishi va yakunlanishi, shuningdek, voqealar qanday tartibda taqdim etilishi tahlil qilinishi lozim. Kompozitsiya asarning ta'sirchanligini oshiradi va o'quvchining e'tiborini jalb qiladi. Nasriy asarlarning tahlilida muallifning tili va uslubi ham muhim ahamiyatga ega.

Muallifning so'z tanlovi, uslubiy xususiyatlari, tasviriy vositalar va metaforalar asarning hissiy ta'sirini kuchaytiradi. Tahlil jarayonida muallifning til va uslubdagi o'ziga xosliklari o'rganilishi kerak. Nasriy asarni tahlil qilishda uning tarixiy, madaniy va ijtimoiy konteksti ham inobatga olinishi lozim. Asar qaysi davrda va qaysi sharoitda yaratilgani, muallifning shaxsiy hayoti va dunyoqarashi asarning mazmuniga qanday ta'sir qilgani tahlil qilinishi kerak. Nasriy asarlarni tahlil qilishda o'quvchining asarni qanday qabul qilishi, uning hissiyotlari va fikrlari ham muhimdir. O'quvchining asar bilan bog'liq hissiyotlari, uning shaxsiy tajribalari va fikrlari asarning ta'sirchanligini belgilaydi. Shunday qilib, nasriy asarlarni tahlil qilish — bu nafaqat adabiy asarlarni o'rganish, balki insoniyatning turli jihatlarini, uning hissiyotlarini va muammolarini chuqurroq anglash jarayonidir. Bu jarayon, o'quvchilarga o'z hayotlarida va jamiyatda yuz berayotgan voqealarni yanada yaxshiroq tushunishga yordam beradi.[3]

Xulosa:

Nasriy asarlarni tahlil qilish — bu murakkab va ko'p qirrali jarayon. Mavzu, g'oya, qahramonlar, kompozitsiya, til va uslub, shuningdek, kontekst va o'quvchining qabul qilishi kabi jihatlarini o'rganish orqali asarning chuqur mazmunini tushunish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarga adabiyotga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Nasriy asarlarni tahlil qilish, shuningdek, muallifning ijodiy uslubini va adabiy an'analarni o'rganishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Adabiyotshunoslik" - M. Qodiriy, 2005
2. "O'zbek adabiyoti tarixi" - A. Qodirov, 2010
3. "Adabiyot tahlili" - S. Rahmon, 2012
4. "Proza va uning janrlari" - N. Murodov, 2015
5. "O'zbek nasri" - T. Xudoyberdiyev, 2018
6. "Adabiyot nazariyasi" - R. Mamatqulov, 2016
7. "Nasriy asarlarni tahlil qilish" - D. Abdullayev, 2019
8. "O'zbek adabiyoti va uning muammolari" - A. Sultonov, 2021

